

Programma Culturele diversiteit in het Vrijeschoolonderwijs

Vorm: panelgesprek in interactie met de zaal

Gespreksleider: Nicoline Vink

Datum: 20 september 2019

Tijd: 12:45 - 13:45

Locatie: Waldorf100

Zaal 21: ca 80 pers.

Welkom

Nicoline Vink heet welkom.

Schetst hoe ze bij de oprichting van Vrijeschool Kairos in Amsterdam had verwacht dat school automatisch een afspiegeling zou worden van de wijk. Toen de school eenmaal begonnen was bleek haar man van Israëliëse afkomst zich niet zo welkom te voelen. Het werd duidelijk dat de school niet vanzelf een afspiegeling van de wijk werd.

De panelleden worden voorgesteld:

Miriam Haenen: betrokken bij interculturele scholen in India en Dubai

Anouk Piket: initiatiefnemer van Vrijeschool Thula in Amsterdam Oost

Anselma Remmers: initiatiefnemer Wijde Wereldschool

Mirjam Haenen

22 jaar ervaring op 3 continenten: dit is moeilijk te vatten in een korte introductie!

Nederland

In de jaren 2003-2008 was er 3 keer een moslimkindje in haar kleuterklas. Bij het derde kindje kon Miriam de ouder de vraag stellen: "Zou het mogelijk zijn dat jullie met onze feesten mee vieren en wij met jullie feesten?" Dit resulteerde in een cultuurspel rondom *Eid*. Een ongelooflijk bijzondere ervaring voor allen, waarvan de ouders na afloop zeiden: "dit willen we niet alleen in de kleuterklas, dit willen we overal..."

India

In 1997 begon de eerste vrijeschool in India, in Hyderabad. Miriam was daar mentor en stond voor de uitdaging om het curriculum vorm te geven, in een totaal andere cultuur, met meer dan 5 religies binnen de school. In de menskunde staat geen religie genoemd. Stap voor stap hebben ze gezocht om het curriculum en de jaarfeesten daar vorm te geven. De eerste zeven jaar hebben Tina Bruinsma en Miriam Haenen, daar gewerkt zonder er een idee over te hebben hoe Steiner er over gedacht zou hebben. Na zeven jaar kwam daar literatuur van Steiner bij: Rudolf Steiner geeft aan dat Waldorf-onderwijs en antroposofie **de opdracht hebben om bruggen te bouwen, door overal de waarheids-kern te zoeken**. Na een *Eid* toneelstuk, kwam er van 2 moslim-juffen en hun college de vraag om het kerstspel op te voeren..."net zoals we het Eid vierden..."

Dubai

Naast India heeft Miriam Haenen ook gewerkt in Dubai. Een groep met expats, die woonden in een cultuur die niet toegankelijk was voor hen, en die ze dus innerlijk af wezen (Islam). De zoektocht was naar het creëren van openheid naar een andere religie. Hoe kun je de innerlijk afwijzing van de Islam om kunt vormen tot openheid. De taal, in dit geval, de Arabische taal, is hier een ongelooflijk instrument voor. Het is de diepe kracht van de taalgeest zoals Steiner die zo prachtig beschrijft. We zullen hier ook in de zaal iets mee doen.

Voorbeeld: als je drie weken lang in een lied “Assalaam Aleikum” zou kunnen laten klinken, dan jaagt het geen schrik meer aan.

Het curriculum op de school in Dubai kon Miriam vormgeven vanuit de eerdere ervaring in India en Nederland. **In iedere periode en in ieder jaarfeest kun je iets van een andere religie vormgeven.**

Brug naar de introductie van Nicoline Vink: Als je je niet welkom voelt op een school (of in een gebouw of organisatie), kun je je aangevallen voelen. Als je het omdraait: stel dat er allemaal islamitische afbeeldingen aan de muur te zien zouden zijn, dan zouden ‘wij’ ons wellicht ook niet herkennen.

Voorbeeld met de zaal: Iedereen staat en doet klapspel op ‘Asaalaam Aleikum, Aleikum Assalaam’. Klap spel begint individueel, later is iedereen in verbinding met elkaar.

Het is ook belangrijk om het meer open en intercultureel werken niet te zien als weer een extra taak voor de leerkrachten, maar de grotere ruimte te leren ervaren: dit is ook een geschenk in het leren zien en waarnemen. In ‘diversiteit’ ontwikkelt zich een ziele-openheid als groots instrument. **In de ochtendspreuk benadrukken we iedere dag de wens om te zien en te begrijpen waar de kinderen vandaan komen, daar is de eigen cultuur, de eigen religie, een wezenlijk onderdeel van!**

Anselma Remmers

Vertelt over hoe vrijeschool in de wereld en interculturele ontmoeting een rode draad zijn in haar leven:

Jeugd en reizen

Anselma zat zelf op de vrijeschool en werd in de vijfde klas geraakt door oude cultuurperiode (India). Op de bovenbouw wist ze dat ze ná school op reis wilde naar Azië, geïnspireerd door de periode culturele geografie. Daar had ze geleerd over culturen die voor een bepaalde periode in de mensheidsontwikkeling zouden ze staan. Ze werd nieuwsgierig omdat de mensen in die culturen ook in het NU leven. Daar werd niet over verteld. Dat wilde ze zien. Ze vond op reis enerzijds culturele verschillen en anderzijds heel veel overeenkomsten (je bent allemaal mens en moet allemaal je kleren wassen bijv.).

Voor de klas

Na een jaar reizen ging Anselma naar de vrijeschool pabo. Anselma vroeg zich af of of vrijeschoolonderwijs Westers/Europees was, of universeel, wereldwijd relevant. In de jaren 80/90 waren er mondiaal nog niet zoveel vrijescholen als nu. Het antwoord dat zij vond was: ja, wereldwijd. Want de vrijeschool vraagt naar het wezen van het kind en dat kan overall!. In haar eerste rondje als klas 1-6 leerkracht op de vrijeschool heeft ze dit universele, wereldwijde steeds vorm proberen te geven in de klassen.

WijDe Wereld school

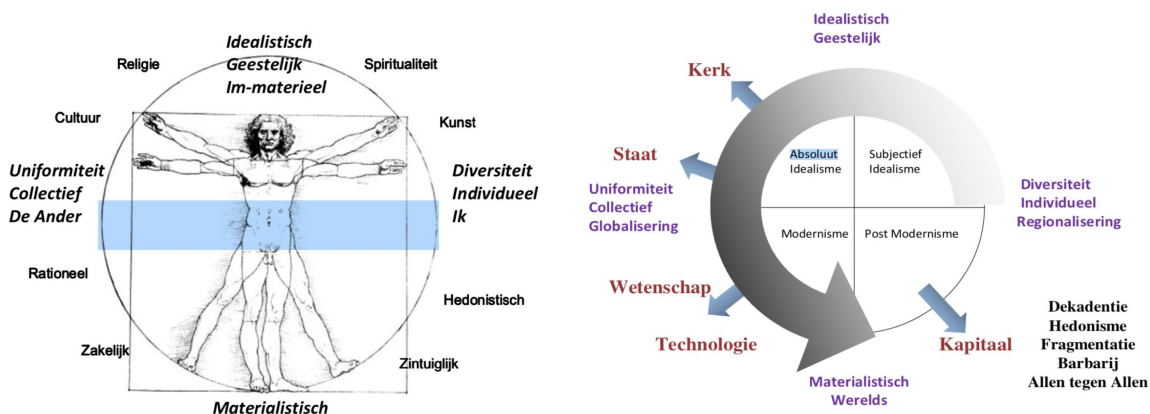
Anselma voelde steeds dat vrijeschoolonderwijs eigenlijk geen 'cultuur eiland' zou moeten zijn, maar meer open voor de maatschappelijke vragen, zoals de multiculturele samenleving. Dit resulteerde in het plan voor de stichting WijDe Wereldschool. Het idee was dat je als (vrije)school een predicaat zou kunnen krijgen als je als je probeert een diverse populatie binnen te krijgen en vorm en inhoud geeft aan interculturele ontmoeting en wereldburgerschap. Het kwam toen niet makkelijk van de grond. Anselma is verheugd dat er nu in Amsterdam, Rotterdam nu wel aandacht voor is. Ze ontmoet mensen die zeggen: 'Door de antroposofie begrijp ik mijn eigen religie of cultuur beter'.

Inspiratie:

Margaretha van den Brink. Zij verwoordt de ontwikkelingsfasen van organisaties als volgt:

1. Van een fase van ongedeelde eenheid (fase 1)
2. via een fase waarin de mens groepsmens is (fase 2)
3. naar de ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid, het zelfbewust ik (fase 3).
4. Vervolgens vindt in dat ik een transformatie plaats (fase 4)
5. en wordt in dat ik geleidelijk aan het werkelijke, geestelijke zelf geboren (fase 5).
6. Vanuit die innerlijke, zelfbewuste geestelijke kracht, bouw je als individu nieuwe, vrije relaties op met je medemens. Daarin staan het welzijn en de ontwikkeling van de ander centraal (fase 6).
7. In vrije verbondenheid werk je dan, samen met andere individuen in wie de geest wakker is, op een broederlijke/zusterlijke wijze aan de ontwikkeling van steeds grotere gehelen. Een ontwikkeling waar je je persoonlijk én met elkaar ten volle verantwoordelijk voor voelt (fase 7).

Klaas van Egmond onderscheidt vier dominante wereldbeelden, die hij plaatst in een cirkel: de oriëntatie op de spirituele wereld (boven), op het individuele en diversiteit (rechts), op de materiële, fysieke wereld (onder) en de oriëntatie op het universele en relationele (links).

We 'zwalken van wereldbeeld naar wereldbeeld' en daardoor ontstaan steeds extremen. We leven nu in een tijd waar het materiële en individuele wereld heel belangrijk is (rechts onder). De kunst is om in het midden te blijven, zodat je vanuit het midden door vele vensters op de wereld het geheel kunt overzien.

Anouk Piket

Introduceert zichzelf als ouder.

Ouderinitiatief Vrijeschool Thula

Anouk besloot haar kinderen niet op de Geert Groote School in te schrijven omdat het te ver fietsen was. Al de eerste week had ze spijt van de keuze voor een reguliere school. Maar de afstand naar Amsterdam Zuid was te groot en de vrijescholen waren vol, dus ontstond een sterke wens voor een vrijeschool in Amsterdam Oost: om haar kinderen de rijkdom van het vrijeschoolonderwijs mee te geven. Ze sloot zich aan bij een ouderinitiatief en maakte al snel deel uit van de kerngroep.

Vrijeschool Thula startte in april 2018. De ouders wilden een 'vrijeschool van de buurt'. **Wortels in de buurt, blik op de wereld.** Een school waar kinderen uit de buurt zich ook thuis voelen. Anouk geeft aan dat dat niet vanzelf gaat. Het feit dat Vrijeschool Thula in een andere school huist biedt kansen, maar geeft geen vanzelfsprekende samenwerking.

Interculturele Werkgroep

De ouderinitiatiefgroep is inmiddels opgegegaan in een adviesraad en heeft een Interculturele Werkgroep opgericht. Anouk en de andere ouders werken heel hard aan die diversiteit op de school vanuit deze werkgroep.

Kerntaken:

- hoe kunnen we zorgen dat leerkrachten weten hoe ze de stof kunnen transformeren?
- hoe kunnen we zorgen dat de buurtkinderen en hun ouders zich thuis voelen in de school?
- hoe kunnen de feesten zo vormgegeven worden dat er samen gevierd wordt?
- Hoe kunnen we zorgen dat er uitwisseling en samenwerking tussen de twee scholen (en dus met de buurt) ontstaat?

Het begint klein met liedjes en verhalen in de klas. Na school ontstaat er tussen de ouders ook een samenwerking (Nederlandse taal begeleiding, e.a.). Proberen het gevoel van 'niet weten hoe je met elkaar om moet gaan', om te vormen, zodat er daadwerkelijk samen geleefd kan worden.

De unieke manier van zijn van ieder mens zou daarin een plek moeten kunnen krijgen.

Anouk roept iedereen op om zelf na te denken hoe je met dit thema aan de slag kan. Als leerkracht in de klas, als ouder in de school.

Vragen van Nicoline:

Aan de panelleden:

Kun je in 1 zin je motivatie samenvatten?

- Rijkdom in wereldvrede
- Wereldburgerschap
- Gevoel dat je wereldburger bent en een wereldwijd Wij vormen

Kun je 1 praktisch voorbeeld noemen wat je in een school kunt doen?

- Zoek iedere keer 1 ding die je kunt doen in je klas
- Zoek uitwisseling in de omgeving. Ander voorbeeld veel Turkse ouders komen binnenkort helpen met haken en breien in klas 1 en 2.
- Anselma noemt: uitje met klas 4 in de Schilderswijk met 2 euro op zak. Ze zijn in een moskee geweest.

Aan de zaal:

Hoe divers is de zaal?

- Mannen in de zaal: 50%
- Wie is er niet verbonden aan een school door les te geven: 3 of 4
- Wonen of werken in de randstad: meerderheid
- V.O (kwart)
- Interculturele achtergrond : 5

Inhoudelijk: wat doen jullie al op intercultureel gebied?

Voorbeelden uit de zaal:

- Gebaren uit andere culturen in het spel brengen (in de kleuterklas). Dit kan onzekerheid opleveren: doe je de gebaren wel helemaal goed? Het panel: Het gaat erom dat je van binnen voelt dat het waar is. (School niet genoteerd)
- Eens in de vier weken bij de weekopening een verhaal uit een andere cultuur. (Sascha, Vrijeschool Kairos, Amsterdam)
- Letterbeelden uit andere culturen. (Floor, Vrijeschool Thula, Amsterdam)
- Leerlingen uit VMBO klassen in gesprek laten over de vraagstukken van culturele verschillen. (School niet genoteerd)
- Opletten op je taalgebruik als docent in de klas en wat je bedoelt. Het gaat vaak om een gevoel van buitengesloten zijn. Een grote groep die gevestigd is en een kleine groep die erbij komt. Alle kinderen kunnen dit herkennen, ze zijn soms in een situatie waarin zij tot de kleine groep behoren. (Sigurd, Vrijeschoolleeroute Lek en Linge, Culemborg)
- De schoolbibliotheek onder de loep te nemen en te kijken hoeveel mogelijkheden de kinderen hebben om een divers wereldbeeld tot zich te nemen. (Sascha, Vrijeschool Kairos, Amsterdam)
- Liederzingen in de klas vanuit verschillende culturen, ook van youtube en niet alleen op vrijeschoolliederz.nl.

Toch vragen kinderen dan soms waarom ze alleen vrijeschool liedjes zongen! Dus dan is de vraag: Wat maakt een vrijeschool lied een vrijeschoollied? Als hij voor de klas gaat staan en een lied zingt is het een vrijeschoollied. Je moet je bewust zijn van je eigen cultuur om een andere cultuur vanuit gelijkwaardigheid te kunnen ervaren. (Jasper RSS Haarlem)

Panelleden vullen aan:

- Anselma werkt net als Sigurd op een vrijeschoolleerroute, op een grote reguliere VO school meer dan 2000 leerlingen. Hier ervaart zij soms hoe het is om een dubbele nationaliteit te hebben. De vrijeschool wereld is dan de 'afwijkende cultuur'.
- Miriam: de kinderbespreking. Lukt het om je 'Westerse bril' af te zetten als je naar kinderen kijkt en de waarnemingen benoemt als deze uit een niet-Westerse cultuur komen?
- Anouk spreekt over een fase van transformatie. Dan is dus de vraag niet relevant of 'je het goed doet of niet goed', maar dat het goed is om te kijken of het maatschappelijk relevant is. De vraag is: hoe kunnen we ervoor zorgen dat ouders van andere culturen kiezen voor vrijescholen?

Afronding:

- We kunnen voor kinderen de ontmoeting met de ander tot stand kunnen brengen. Dit werkt door in de toekomst.
- Hoe groter de ruimte van je idealen, hoe groter de hulp die je krijgt om ze te verwezenlijken.
- Laatste praktische vraag: kun je een idee opschrijven hoe we elkaar in de toekomst kunnen bereiken.

Tips en tops van de aanwezigen:

- Sterke behoefte om elkaar te (kunnen/blijven) ontmoeten en inspireren op dit gebied!
- Landelijke inspiratiebijeenkomsten?
- Een pagina, forum of submenu op de Vrijeschool Wiki? of via de website van de Vereniging van Vrijescholen?